

CITATION

Kacıroğlu, Murat. "Necip Fazıl Kısakürek as a biography writer", *Journal of Faculty of Theology of Bozok University*. 5,5 (2014/5), pp. 31-56.

Biyografi yazarı olarak Necip Fazıl Kısakürek

Murat KACIROĞLU

Doç. Dr., Bozok Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Özet

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında birçok edebî türde eser vermiş olan Necip Fazıl Kısakürek, kaleme aldığı biyografik eserleriyle de dikkat çeker. Üslup ve yöntem bakımından kendine özgü bir tarz geliştirdiği biyografik eserlerinde, hayat öykülerini anlattığı şahsiyetlerle ilgili kaynak ve tanıklara fazlaca yer vermeden daha çok kendi şahsî gözlem ve birikimini kullanan Necip Fazıl Kısakürek, tarihî olayların ve kişiliklerin kendisi için taşıdıkları anlam üzerinde yoğunlaşır.

Biyografik eserlerinde konu edindiği şahsiyetleri kendi dünya görüşü ve ideolojik duruşuyla değerlendiren yazar, özellikle yakın dönem Türk tarihinin önemli siyasî kişiliklerini ele aldığı biyografilerinde bu kişilere yönelik genel algının dışına çıkmaya çalışır. Bir karşı-biyografi ve karşı-tarih oluşturma amacı güden Necip Fazıl Kısakürek, çoğu defa öznel bir bakış açısının ürünü olan değerlendirmelerde bulunur. Olumsuz-muhalif amaçlı biyografilerinde ele aldığı Namık Kemal ve Adnan Menderes'le ilgili eleştirel bir dil kullanan yazar, onların eksikliklerini ve alanlarıyla ilgili konulardaki yetersizliklerine vurgu yaparken, olumlu-övgü amaçlı biyografilerinde ise ele aldığı şahsiyetleri yüceltme yoluna gider.

Anahtar Kelimeler: Biyografi, övgü, eleştiri, tarih, hayat

Bir sanatçının, yazarın ya da meşhur bir insanın hayat hikâyesini anlatan yazı türü⁰¹ olarak tanımlanan biyografi, Yunanca "bios" (hayat) ile "graphien" (yazmak) kelimelerinin birleşiminden oluşan birleşik bir isimdir ve bir edebî tür olarak dünya edebiyatında özellikle 17. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır.

Biyografi terimini ilk defa 1683 yılında John Dryden kullanmıştır. Fransızca'da ise 1721'den itibaren bu terimin kullanılmaya başlandığı görülmektedir.⁰² Osmanlı dönemi boyunca bu kelime için literatürde "terceme-i hâl" veya çoğunluk olarak "terâcim-i ahvâl" terimleri kullanılmıştır.

Biyografi türünün en belirgin özelliği, konu edindiği şahsiyetin toplumsal ve tarihsel değeri olmuştur. Bu bağlamda biyografisi yazılan kişiler, siyasetten ticarete, sanattan bilim dünyasına kadar çeşitli alanlarda ünlü olmuş, yaptıklarıyla olumlu veya

01. Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Sütun Yayınları 2011), s.92

02. Nurullah Çetin, *Nesir Türleri*, (Ankara: Akçağ Yayınları 2012), s. 143

KAYNAKÇA

Kacıroğlu, Murat. "Biyografi yazarı olarak Necip Fazıl Kısakürek" *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 5,5 (2014/5), ss. 31-56.

olumsuz manada ses getirmiş kişilerdir. Dolayısıyla sıradan kişilerin yaşam öykülerinin biyografi türü için bir anlamı yoktur.

Dünya edebiyatında ilk biyografiyi M.S I. yüzyılda *Bioi Paralleoi* (Paralel Hayatlar) adıyla eski Yunanlı yazar Plutarkos'un yazdığı kabul edilir. Plutarkos bu eserinde 46 Yunanlı ve Romalı düşünür ve siyasetçinin biyografilerini karşılaştırmalı olarak yazmıştır. Eski Çin'de M.Ö 2258 ile VIII. yüzyıl arasında gelip geçen eski Çin imparatorlarının hayatlarının anlatıldığı anonim bir eser olan *Shu King* en eski biyografi örneklerinden biridir.⁰¹ Atillâ Özkırmılı, biyografinin konusunun insan olmasından hareketle, bireyin öneminin kavranması ve tarihin bireylere bağlı kalınarak yazılması anlayışının gelişmesiyle biyografi türünün ortaya çıktığını iddia eder. Ona göre, eski Yunan felsefesinde insan kavramının önem kazanmasıyla biyografinin doğuşu arasında kuvvetli bir ilişki vardır.⁰²

Ortaçağda Batı dünyasında da gelişimini devam ettiren biyografi türü, dönemin sosyo-kültürel şartlarına bağlı olarak daha çok Hristiyan din adamlarının hayatlarının anlatıldığı bir tür olmuştur. Bu dönemin sonrasında başlayan Aydınlanma dönemiyle birlikte biyografik eserlerde kralların ve din adamlarının yerlerini sanatçılar ve bilim adamları almaya başlar. Aydınlanma çağı sonrasında ise Batı'da biyografi

01. Nurullah Çetin, Nesir Türleri, s.147

02. Atillâ Özkırmılı, "Biyografi, Türk Edebiyatında Gereken İlgii Görmemiştir", *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15. (1984), s. 11

yazımında yeni bir dönem başlar. Bu dönemin en ünlü biyografi yazarı Stefan Zweig'dir ve yazdığı biyografiler bu türün gelişiminde çok büyük bir yere sahip olmuştur.⁰³ Bu türün en başarılı örneklerini veren yazarın çeşitli bilim ve sanat adamlarıyla ilgili kaleme aldığı biyografileri, bu türe yepyeni bir açılım getirmiştir. Zweig dışında modern Avrupa edebiyatında Romanin Rolland, Emile Ludwing ve Andre Maurois gibi önemli biyografi yazarlarının da adlarını anmak gerekir.

Doğu edebiyatlarında biyografinin gelişimine bakıldığında, İslâmiyet'in gelişinden sonra Hz. Muhammed'in hayatını anlatan ve gelenekte "siyer" olarak adlandırılan eserlerin yazılmaya başlandığı görülür. Muhammed İbn-i İshak (ö. 768) tarafından kaleme alınan siyerden sonra birçok tarihçi tarafından kaleme alınan siyer örnekleri görülmektedir. Bunun yanında İslâm dünyasında ilk biyografi eserleri daha çok birbirleriyle ortak noktaları paylaşan kimselerin, aynı meslekten olanların biyografilerini toplayan eserlerdir. Ebu Nuaym-i İsfehanî (ö. 1038)'nin *Hilyetü'l-Evliyâ'sı*, Hatib-i Bağdadî (ö. 1071)'nin bir bölgeyi kapsayan eseri ilk örnekler arasında yer almaktadır.⁰⁴

03. S. Zweig'in yazdığı biyografik eserleri şunlardır: "Emile Verhaeren", "Dünya Fikir Mimarları: Üç Büyük Usta", "Kendileriyle Savaşanlar ve Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar: Marie Antoniette, Romain Rolland", "Bir Politikacının Portresi (Fouché)", "Maria Stuart", "Erasmus von Rotterdam'ın Zaferi ve Trajedisi", "Calvin'e Karsı Castellio", "Magellan" ve "Amerigo".

04. Nurullah Çetin, Nesir Türleri, s.148

Türk edebiyatında biyografinin gelişimi, İslâmî gelenekte olduğu gibi dinî karakterli gelişme süreci söz konusudur. Bu bağlamda Türk edebiyatında biyografi türünde ilk eser, Malik Bahşi'nin Feridüddin Attar'dan çevirmiş olduğu ve mesleklerine göre düzenlenmiş dinî kişiliklerin biyografilerine yer veren *Tezkiretü'l-Evliyâ* önemli bir eserdir. Dinî kişiliklerin hayat hikâyelerine yer veren bu tip eserlerin bundan sonra sayılarının artmaya başladığı görülür. Türk edebiyatında şairlerin hayatlarına yer veren *şuara tezkireleri*, şairler hakkında çeşitli değerlendirmelerin de yer aldığı eleştirel eserler olarak dikkat çeker. Ali Şir Nevaî tarafından 1491'de kaleme alınan *Mecâlisü'n-Nefâis*'ten sonra Anadolu sahasında ilk tezkire olan *Heşt Behişt*, 1538 yılında Sehî Bey tarafından kaleme alınır. Bu eserlerle başlayan tezkire geleneği Türk edebiyat tarihi için çok önemli kaynaklardan biri hâline gelmiştir.

Biyografi türünün Türk edebiyatındaki gelişimi Tanzimat'tan sonra yeni devreye girer ki bu devrede Batı tarzındaki biyografi yazımı gelişmeye başlar. Bununla birlikte hâl tercümesi geleneği de sürdürülürken, bir yandan da kalıplaşmış hâl tercümesi anlatımının kırılmaya çalışıldığı, kaynakları araştırmaya yöneldiği görülür.⁰¹ Tanzimat sonrasında birçok biyografik eser kaleme alınır. Rezaizâde Mahmut

01. Atillâ Özkırmı, "Biyografi, Türk Edebiyatında Gereken İlgiyi Görmemiştir", *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15. (1984), s. 12

Ekrem⁰², Muallim Naci⁰³ ve Faik Reşad⁰⁴ tarafından kaleme alınan eserler eski tezkire geleneği ile edebiyat tarihi arasında bir özellik gösterirken modern manada biyografi tarzının Türk edebiyatındaki ilk örneklerini Beşir Fuad, *Volter* (1886) ve *Viktor Hugo* (1886) isimli eserleriyle verir. Beşir Fuad'dan sonra İsmail Hakkı tarafından kaleme alınan biyografilerle türün edebiyatımızdaki Batılı örnekleri verilmeye devam edilir. Cumhuriyet'ten sonra ise bazı yayınevlerinin dizi hâlinde yayımladıkları biyografi eserleri görülür. Bu diziler arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan "Biyografi Dizisi" ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından çıkarılan "Türk Büyükleri Dizisi" çok önemlidir.

1. Edebiyat ve tarih arasında bir tür: biyografi

Biyografi bir nesir türü olarak sadece bir şahsiyetin yaşam öyküsü olarak mı düşünülmelidir? Bu şekilde düşünüldüğünde biyografinin tarih yazımının bir alt dalı veya bir türü olarak kabul edildiğini söylemek gerekir. Buradaki sorun biyografinin edebiyat ve tarih arasındaki mesafede nereye konulacağıdır. Bu sorularla ilgili farklı yaklaşımlar ve değerlendirmeler görülmektedir. Bir görüşe göre biyografi tarih yazımının bir dalı, başka bir görüşe göre ise bir edebî türdür. Gero von Wilpert'e göre biyografi, tarih yazımının bir dalıdır ve biyografi, anlatılan kişinin başarılarının ve yaşadıklarının dikkate alınarak, iç

02. Kudemâdan Birkaç Şair (1885)

03. Osmanlı Şairleri (1890)

04. Eslâf (1894). Terâcim-i Ahvâl (1897)

dünyası ile dış dünyasının tasvirine dayanan bir tarih yazımı türüdür.⁰¹ Bu yüzden de biyografinin temel görevi, insanın yaşadığı çağ içinde ele alınarak, onun nasıl bir dünya ve insan görüşü geliştirdiğinin ve bu kişi eğer bir sanatçı veya yazarsa, bunun eserlerine nasıl yansıdığıın sunulmasıdır.⁰² Jan Romen'e göre ise biyografi, "yaşamın anlatımıdır ve doğal olarak bir yazın türüdür. Bu tür, bugünkü anlayışımıza göre, hem tarih biliminin hem de yazımın kapsamına ve böylelikle de bir yandan bilimin, diğer yandan da sanatın alanına girmektedir."⁰³

Teoman Aktürel bu türü konu alan yazısında biyografiyi "insan"ın yığınlar içinde eriyip gitmesine gönlü razı olmayanların var ettikleri bir tür olarak yorumlar. Aktürel, biyografiyi bu yönüyle romana yaklaşan edebî bir tür olarak tanımlar ve bu ilişkiyi şöyle kurgular: "...yaşam bir roman ise, yaşam öyküsü [biyografi] roman sanatının yazınsal özüdür."⁰⁴ Attilâ Özkırmıllı ise biyografik yapıtların sanatsal değer taşısa da, nihayetinde tarihin malı olduğu görüşündedir. Özkırmıllı'ya göre edebiyat türlerinin sınıflandırılmasında biyografi, genel olarak yardımcı

türler arasında sayılmalıdır. Bu noktada sanatsal biyografiler ile genel biyografiler şeklinde iki farklı ayrıma giden Özkırmıllı, belli alanlarda sivrilmiş kişilerin, ünlülerin, sanatçıların yaşamını konu alan biyografileri kapsamları bakımından genel biyografi ve kişisel biyografi diye ikiye ayırır. Alfabetik ve sistematik bir sözlük biçiminde düzenlenen genel biyografiler, anlatım olarak sanatsal değer taşımazlar. Buna karşılık sadece bir şahsiyetin hayatını ve kişiliğini anlatan kişisel biyografilerin sanatsal ve edebî değerleri vardır. Doğrudan bilgi aktarmaya dayalı kişisel biyografiler de bu manada sanatsal değer taşımazlar. Özkırmıllı, biyografide ana koşulun, doğumundan ölümüne kadar bir kişinin yaşamının anlatılması olduğunu belirterek, gerçeğe bağlı kalmayı ve gerçekleri değiştirmeden sunmayı anlatımın temel ilkesi olarak değerlendirir.⁰⁵

Biyografi yazarı ele aldığı kişiyi anlatırken gerçek bilgi ve belgelerden hareket ederek eserini ortaya koyarken, aynı zamanda bakış açısı ve üslup olarak kendi özgünlüğünü yaratmak zorundadır. Son dönem Türk edebiyatında yazdığı biyografik eserlerle bu türün en güzel örneklerini ortaya koyan Beşir Ayvazoğlu, *Peyami* adını taşıyan biyografik eserinin önsözünde en iyi biyografilerin akademik bir disiplin içinde, fakat edebî bir duyarlılık ve üslupla yazılması gerektiğini

01. Gero, von Wilpert, Sachwörterbuch der Literatur, (Alfred Kröner Verlag, Stuttgart: Kröner: 1979), s. 96

02. Sacide Akçıl, *Stefan Zweig'in Biyografileri Aracılığıyla Avrupa Aydınlanmasının Birey İnsanı*, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: 2002), s. 40

03. Sacide Akçıl, *Stefan Zweig'in Biyografileri Aracılığıyla Avrupa Aydınlanmasının Birey İnsanı*, s. 40

04. Teoman Aktürel, "Yaşamöyküsü ya da Yapıt İle Yaşam Arasındaki Karmaşık İlişkiler", *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15, (1984), s. 2

05. Atillâ Özkırmıllı, "Biyografi, Türk Edebiyatında Gereken İlgiyi Görmemiştir", *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15, (1984), s. 12

savunur. Yazara göre biyografi yazarı güçlü bir *emphaty* kabiliyetine sahip olmalı, hayatını anlattığı şahsın ruhuna nüfuz etmeli, beyninin kıvrımlarında dolaşmalı, hatta mahremiyetine girmeli, onunla özdeşleşmeli, onun gözüyle bakabilmeli, fakat bu yakınlık asla taraftarlığa dönüşmemelidir.⁰¹ Bununla birlikte ister istemez her biyografi yazarı bir şekilde anlattığı kişiyle ruhen bir ilişki kurmaktan da kendini alamaz. Bu bağlamda biyografi yazarının ele aldığı kişiyle kurduğu ilişkinin niteliğini belirleyen birçok etken vardır. İdeolojik, kültürel ve sanatsal faktörlerden kaynaklanan yaklaşımlar biyografi yazarının ele aldığı kişiye karşı negatif veya pozitif bir tavır almasına yol açar. Bu yüzden de biyografi yazarı tam anlamıyla tarafsız ve objektif olamaz. Ünlü biyografi yazarı André Mauris, yaşam öykülerinin yazarın yaratılışının gizli bir gereğine karşılık vermek için yazıldığına inanır. Onlar anlatılan kişinin duyguları serüvenleri arasında yazarın da duygularını dile getirirler. Bu bakımdan yaşam öyküleri, bir ölçüde, yaşam öyküsü kılıfına girmiş özyaşam öyküleridir.⁰² Bu noktada vurgulanması gereken şey, biyografi yazarının ele aldığı kişiyi anlatırken aslında biraz da kendisini anlattığıdır. Bu bağlamda biyografik eserler ya olumlu-övgü amaçlı ya da olumsuz-muhalif amaçlı olabilmektedir.

Biyografiler, yazarının ele aldığı kişiye yaklaşımı ve kullandığı bakış açısı

01. Beşir Ayvazğlu, *Peyami*, (Kapı Yayınları, İstanbul: 2008), s. xiii-xiv

02. Salâh Birsal, (1984), "Dünyanın En Büyük Seyirleri", *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15. (19849), s. 8

bakımından üç temel sınıfa ayrılabilir. Biyografiye konu olan kişinin belirgin niteliklerini, kişiliğinin ana hatlarını anlatan yapıtlar daha çok *portre* olarak adlandırılırken, ele alınan kişinin bütün çevresini, özel hayatını ve ortaya koyduğu eserleri ayrıntılı bir şekilde ele alan yapıtlar *monografi* olarak adlandırılır. Bu manada monografilerde eleştirelilik ön plândadır. Bunun için ele alınan kişi hakkındaki bütün kaynakları değerlendirmek gerekir. Üçüncü bir çeşit olarak birinin ölümünün ardından onunla ilgili düşüncelerin paylaşıldığı eserler de biyografi türü içinde değerlendirilir ki bunlara *nekroloji* denilir. Bu ayırım görüldüğü gibi daha çok yapıtın yazılış amacıyla ilgilidir.

Biyografinin yazılış amacının onun hem anlatımı hem de üslubunu belirleyen temel etken olduğu söylenebilir. Biyografilerin üslupları anlatılan şahsa yönelik bakış açısına ve onun hayatının kaleme alınış amacına göre farklı özellikler gösterebilir. Örneğin anlatılan kişinin övgüsüne dayalı biyografilerde duygusal bir eğilim olması sebebiyle daha ziyade *patetik* denilen coşkulu bir üslup tarzı (genus grande) söz konusudur. Buna karşın ibret ve inandırma amaçlı tarihî ve bilgi aktaran ifade şeklinde, pragmatik bir üslup (genus humile) ağırlıktadır. Yazarın sanatsal hedefler gütmesine göre biyografilerde mecaz ve politik süslemeler önem kazanmaktadır.⁰³

03. Sacide Akçıl, *Stefan Zweig'in Biyografileri Aracılığıyla Avrupa Aydınlanmasının Birey İnsanı*, s. 40

2. Necip Fazıl Kısakürek'in biyografik eserleri

Türk edebiyatında kendine özgü üslubu ve anlatımıyla biyografi türünün önemli yazarlarından biri olan Necip Fazıl Kısakürek'in biyografi türünde kaleme aldığı ve bu türün ölçütleri içinde değerlendirilebilecek beş eseri vardır. Bu eserlerin yanında "Benim Gözümde Menderes" isimli siyasî içerikli eserinin bir bölümünde Adnan Menderes'in biyografisine yer verildiği için bu eseri de biyografik içerikli bir eser olarak değerlendirebiliriz.

1. Namık Kemal (1940–1966)
2. Çöle İnen Nur (1960)
3. Hazret-i Ali (1964)
4. Ulu Hakan Abdülhamid Han (1965–1970)
5. Vahîdüddin (1968)
6. Benim Gözümde Menderes (1970)

36

Bu eserlerden başka doğrudan biyografik olmamakla beraber tarihsel niteliği ön plânda olan *Son Devrin Din Mazlumları* adlı eserde de ele alınan şahsiyetlerin kısa bilgilerle hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Ancak bu eserde yazarın yakın tarihin önemli bazı olaylarını merkeze aldığı düşünüldüğünde biyografiden çok tarih metni özelliği gösteren bu eser bildiriye dâhil edilmedi.

Necip Fazıl Kısakürek'in yukarıdaki biyografi çalışmalarına bakıldığı zaman yöntem ve teknik olarak bazı ortak noktaların belirdiği görülür ki bunların başında Necip Fazıl'ın biyografi yazma amacı gelmektedir. Onun kaleme aldığı biyografiler, genel anlamıyla bir şahsiyeti tanıtmak onu tanınır kılmaktan ziyade ideolojik farklılıkların neden olduğu bir bakış

açısının ürünü olarak dikkat çekerler. Bu anlamda Necip Fazıl Kısakürek'in biyografilerini ele alınış amaçlarına göre olumsuz-muhalif amaçlı ve olumlu-övgü amaçlı biyografiler olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Bu bakımdan *Çöle İnen Nur*, *Hazret-i Ali*, *Ulu Hakan Abdülhamid Han* ve *Vahîdüddin* adını taşıyan biyografileri olumlu-övgü amaçlı, *Namık Kemal* ve *Benim Gözümde Menderes* biyografileri ise olumsuz-muhalif amaçlı biyografilerdir.

Bu iki ayrı amacın ürünü olan biyografilerinde kendi bakış açısından hareket eden Necip Fazıl Kısakürek, ele aldığı şahsiyetlerin özellikle Cumhuriyet sonrasının hâkim ideolojisi tarafından algılanma biçimine ve niteliğine duyduğu tepkiyi ifade eder. Namık Kemal, Sultan Vahdettin ve II. Abdülhamid'i ele aldığı biyografiler doğrudan bu tepkinin ürünü olan biyografilerdir. Özellikle Vahdettin ve II. Abdülhamid'in Cumhuriyetin ilanından sonra ideolojik yaklaşımlarla Cumhuriyet kanonu içinde birinin "vatan haini" diğeri ise "kızıl sultan" olarak nitelendirilmelerine karşı Necip Fazıl, bu iki şahsiyetin aslında bu kanonik söylemlerin yansıttığı gibi olumsuz tarihsel kişilikler olmadığını ispatlamaya ve kendi açısından onların gerçek yüzlerini ortaya koymaya çalışır. Bu yönüyle Necip Fazıl'ın bu biyografilerini karşı-biyografi olarak değerlendirmek mümkündür. *Çöle İnen Nur* ve *Hazret-i Ali* isimli biyografileri ise bu önemli iki şahsiyete karşı duyduğu sevginin bir ürünü olan olumlu-övgü amaçlı biyografilerdir.

2.1.Karşı-biyografi olarak “Namık Kemal”

Necip Fazıl Kısakürek'in 1940 yılında yazdığı bu biyografi hem yazıldığı zaman hem de daha sonraki dönemlerde oldukça tartışılmış bir eser olarak dikkati çeker. İlk defa Türk Dil Kurumu Yayınları arasından 1940 yılında çıkan kitap daha sonra 1966 yılında yeniden yayımlanır. Eserin yazılış ve yayımlanış macerası oldukça ilginçtir.

Hilmi Yavuz'un aktardığı bilgiye göre kitap Namık Kemal'in doğumunun 100. yılı münasebetiyle dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, kuruma bir yazı göndererek 1940 yılının 21 Aralık tarihinin Namık Kemal'in doğumunun 100. yılına rastladığını ve bu nedenle “tekamül tarihimizde derin izleri bulunan Namık Kemal için bu vesileden istifade edilerek kurumlarınca bir eser hazırlanmasını ve şairin şahsiyetini her bakımdan tebarüz ettirecek tetkikleri muhtevi olmak üzere bu eserin yıldönümü günü, münasip şekilde neşrini faydalı bulduğunu” bildirmiştir.⁰¹

Bunun üzerine o tarihte Türk Dil Kurumu'nun genel sekreterlik görevini yürüten İbrahim Necmi Dilmen, eserin yazımı için Necip Fazıl'dan talepte bulunmuş, o da bu görevi kısa zamanda yerine getirerek beş ay gibi bir sürede kitabı kuruma teslim etmiştir. 1940 yılının Kasım ayında kurumun yayınlarından çıkan kitabın sonuna İbrahim Necmi Dilmen tarafından yazılan ve Necip Fazıl'ın

01. Hilmi Yavuz, “Necip Fazıl, Namık Kemal Hakkında Ne Düşünüyordu?”, Zaman Gazetesi, (27 Eylül 2006)

eserinin bazı noktaları hakkındaki görüşlerini dile getiren bir bölüm de konmuştur. Hilmi Yavuz'a göre bu bölümün konulmasının nedeni Namık Kemal'in 100. doğum yıldönümü anısına çıkarılmış olan kitapta Necip Fazıl'ın Namık Kemal'i olumsuz yönde eleştirmesidir.⁰² Gerçekten de bir 'anma' kitabı olarak kaleme alınan bu biyografik eser, olumsuz-muhalif amaçlı bir biyografi olarak dikkati çeker. Bu tür biyografinin Türk edebiyatında örneğini Beşir Fuad, “Viktor Hugo” adlı çalışmasıyla vermiştir. Bu tip biyografilerde çoğu zaman ideolojik bazen de estetik/sanatsal anlayışların farklılıklarından kaynaklanan bakış açıları ön plândadır. Bu bakış açılarının olumsuzluğu içinde toplum ve siyasal-sanatsal erk tarafından yüceltilen şahsiyetlere karşı, ideolojik olarak farklı bir noktada duran yazarların kaleme aldığı biyografilerde ele alınan şahsiyete karşı olumsuz-muhalif bir bakış açısının hâkim olduğu görülür. Necip Fazıl Kısakürek'in çalışması da bu bağlamda Namık Kemal'e yönelik olumsuz bakış açısının bir ürünüdür. Bunun temelinde de yukarıda değinildiği gibi özellikle ideolojik olarak Cumhuriyet sonrası yönetim/bürokrat sınıfının Namık Kemal'le kurduğu ideolojik ilişki yatmaktadır.

Bir kanonik ürün olarak Cumhuriyet'ten sonra *kutsallaştırılmış* Namık Kemal imgesinin doğduğu söylenebilir. Bu kanon daha çok onun siyasi mücadelesinden kaynaklanan

02. Hilmi Yavuz, “Necip Fazıl, Namık Kemal Hakkında Ne Düşünüyordu?”, Zaman Gazetesi, (27 Eylül 2006)

bir algıyla Őekillenmektedir ki Namık Kemal'in Osmanlı siyasal erkiyle olan ilişkisi bu noktada çok önemsenmiŐtir. Cumhuriyet algısının Namık Kemal'i kendi ideolojik algısı çerçevesinde sürekli olumsuzladığı Osmanlıya karşı mücadele etmiŐ bir hürriyet kahramanı olarak değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan ve Namık Kemal'e bir kutsiyet atfeden yaklaŐımına karşılık Necip Fazıl Kısakürek, bu algının temeli itibariyle sorunsal bir algı olduğunu çalışmasıyla ortaya koymak ister gibidir. Bu niyetle yola çıkan Necip Fazıl'ın ister istemez yaklaŐım tarzına eleştirel bir tutum hâkim olmuştur.

Yazarın kitabın 1966 yılında yapılan ikinci baskısına yazdığı önsözde bu yaklaşımının ipuçlarını bulmak ve dönemin kutsallaştırdığı "Namık Kemal" algısına karşılık kendi algısının nasıl Őekillendiđini görmek mümkündür. Necip Fazıl burada, Namık Kemal'le ilgili bir kitap yazılması teklifi kendisine geldiğinde onunla ilgili bugüne kadar gelen "orta malı anlayıŐlara" göre bir kitap kaleme almayacağını belirtir.⁰¹ Onun "orta malı" olarak değerlendirdiği anlayıŐlar, resmî Cumhuriyet ideolojisinin Namık Kemal'i yücelten ve onu Osmanlı'ya karşı özgürlük mücadelesi vermiş olan bir kahraman olarak gören algısıdır ve yazar bu algıya karşı çıkararak "Namık Kemal ve dünyasını, sun' siyasî bir tiyatro perdesi gibi, gayelerine göre boyayıp, elli küsur senedir, di çıkartma kğıtları halinde genç nesillerin mektep antalarna atanlara karşı, bu eser,

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, (Büyük Doğu Yayınları, İstanbul: 2000), s. 5

bir dâva zaviyesinden olsa da, hacimli ve yalçın bir (realite)nin habercisi veya iddiacısı olmak bakımından, mevzuunda ilk sayılabilir. Bu ilk olmak haysiyeti noktasından da, Namık Kemal vesilesiyle, sahte ve gerçek kahramanlar, yalancı ve hakikî hareketler arasındaki ince farka ait bir temel l meydana çıkıyorsa ne mutlu bize!.."02 sözleriyle bu biyografiyi yazmadaki amacını ortaya koymuş olur. Necip Fazıl Kısakürek'in Namık Kemal'in hayatını ve edebî yönünü ele aldığı bu eser, bütün bu bağlamların doğrultusunda Namık Kemal'i olumsuz-muhalif bir dikkatle değerlendirmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek, Namık Kemal'i "Őahsı", "Eseri" ve "Tesiri" isimlerini verdiği üç ana bölümde ele alır. Bu üç ana bölümler de çeşitli başlıklar altında alt bölümlere ayrılmıŐlardır. "Őahsı" başlıklı ilk ana bölüm beş alt bölüm halinde verilmiştir ve bu bölüm doğrudan Namık Kemal'in hayat hikyesine ayrılmıŐtır. Bu bölümler Őyledir.

- 1.Soyu
- 2.ocuk Namık Kemal
- 3.Yolun Başında
- 4.Siyasî ve Edebî Şahsiyeti
- 5.Yolun Bitiminde

Bu beş alt bölümde çeşitli başlıklar altında Namık Kemal'in Şahsiyeti ve Şahsiyetini Őekillendiren tesirleri ele alan yazar, iŐe onun aile soyunu ortaya koymakla başlar. Namık Kemal'in uzaktan yakına doğru baba soyunu veren Necip Fazıl, Topal Osman Paşa, Ratip Ahmet Paşa, Şemsettin Bey ve

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 6

Mustafa Âsım Bey olarak belirlediği bu soyağacını *Hadikat'ül Vüzerâ Zeyli*, *Sicill-i Osmanî*, *Tarih-i Cevdet* gibi eserlerden hareketle ortaya koyar. Necip Fazıl Kısakürek'in bu soyağacını vermekteki asıl amacı, Cumhuriyet ideolojisinin Türkçü anlayışının çelişkisini göstermektir.

Çünkü Namık Kemal'in anne tarafının öz Arnavut olduğunu ifade eden Necip Fazıl, bir çeşit ironiyle kendisi için önemli olmamakla beraber irkî anlamda Türkçü bir ideolojiyi kendine temel olarak alan Cumhuriyet düşüncesinin temsilcilerinin Namık Kemal'in bu yönünü bilmediklerini ima eder. Bu bölümde Necip Fazıl'ın Namık Kemal'e yönelen olumsuz bakış açısının en tipik örneği, özellikle oğlu Ali Kemal'in *Namık Kemal* adlı kitabında ortaya koyduğu görüşleri çürütmeye çalışmasında kendini gösterir.

Ali Kemal'in Namık Kemal'i ve sülalesini Osmanlı yönetiminin zulmüne uğramış bir aile olarak göstermesine itiraz eden Necip Fazıl, aksi yönündeki görüşünü Ahmet Cevdet Paşa ve Şanizâde Mustafa Efendi'nin tarih eserlerinden hareketle ortaya koymaya çalışır. Bununla ilgili en ilginç örnek, Ali Ekrem'in Namık Kemal'in dedesi Şemsettin Bey'e III. Mustafa tarafından ihsan edilen konağın IV. Mustafa tarafından haksız şekilde elinden alındığı ve hayatının sonuna kadar zorlukla yaşadığı yönündeki iddiasına karşılık, Necip Fazıl, aslında Şemsettin Bey'in "küçük çapta hile dehâsına düşkün, ahlâkî cephesi emin olmaktan uzak bir tip" olduğunu söyler ve Namık Kemal ve ailesinin mazlum

bir aile olarak sunulmasına karşı çıkar.

Namık Kemal'in çocukluk dönemiyle ilgili bölümde genel bilgiler veren Necip Fazıl, onun yetişmesine tesir eden kişi ve ortamları anlattıktan sonra yine edebiyat tarihlerinde onun büluğ çağından itibaren şiir ve fikir alanında bir dehâ olarak sunulmasına itiraz eder. Necip Fazıl'a göre Namık Kemal "mücerret manada Türk şiir ve fikrine yeni bir cevher getirmiş olmaktan ziyade, Türk cemiyet hayatının müşahhas kalıpları üzerinde büyük bir hamleci ve amelî bir yol gösterici olduğu için, ondaki dış tezahürler çerçevesine bağlı dehâyı, derin ve gizli fert hummalarına uzak ve basit bir plânda telakki etmek lâzım gelir."⁰¹

Necip Fazıl, Namık Kemal'in yetiştiği ortam ve ders aldığı hocalar hakkında bilgiler verdikten sonra onun İstanbul'da Hariciye Nezaretine bağlı tercüme odasına kâtip olarak başlamasına kadar olan devreyi hayatının ilk devresi olarak ele alır. Şinasi ile tanışmasıyla başlayan süreci ise "dönüm noktası" olarak niteleyen Necip Fazıl, Namık Kemal'in bu andan itibaren yeni ve farklı bir düşünce ikliminin etkisine girdiğini düşünür. Necip Fazıl'ın Namık Kemal'le ilgili olumsuz eleştirileri de bu devreyi merkeze alarak asıl manada yoğunlaşmaya başlar. Bu bağlamda "Siyasî ve Edebî Şahsiyeti" başlıklı alt bölümde Namık Kemal'in Genç Osmanlılar hareketine katılıp Fransa'ya kaçmasını "yabancıya ve düşmana sığınış"⁰² olarak değerlendiren Necip

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 51

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 117

Fazıl ayrıca, başta Namık Kemal olmak üzere bütün Genç Osmanlıların Mustafa Fazıl Paşa tarafından siyasî ikbale ulaşmak için kullanıldıklarını da iddia eder. Namık Kemal'in Avrupa'da bulunduğu süreç içinde yaşadıklarını ayrıntılı bir şekilde anlatan Necip Fazıl'ın dikkati çektiği en önemli husus onun bu süreç boyunca özellikle kendini geliştirdiğidir.

Namık Kemal'in Avrupa'dan döndükten sonraki hayatını da ayrıntılı bir şekilde veren Necip Fazıl yine Ali Ekrem'in babasıyla ilgili biyografisindeki görüş ve iddialara karşı çıkıp yer yer bu iddialardaki kendince yanlış ve çelişkili gördüğü bilgileri çürütmeye çalışır. Bu noktada en dikkati çeken şey, II. Abdülhamid ile Namık Kemal arasındaki ilişkinin niteliğidir. Abdülhamid tahta çıktıktan sonra önceleri aralarında iyi ilişkiler olmuş, ancak daha sonra Damat Mahmut Paşa'nın bir jurnaliyle Midilli adasına gönderilmiş olan Namık Kemal'e karşı padişahın onu sevmemekle beraber asla ezmeyi ve tasfiye etmeyi düşünmediğini söyleyen Necip Fazıl'a göre Namık Kemal'in padişahın baskı ve zulümlerine uğramış bir dava adamı olarak gösterilmesi yanlış ve taraflı bir yaklaşımdır.

“Abdülhamid hakkındaki peşin hükümlerden istifade ederek Namık Kemal'i onun zulümlerine bir vesika diye kullanmak, bile bile yalancılığa tenezzül etmek[tir]”⁰¹ diyen Necip Fazıl, padişahın ona karşı muamelesinin sonuna kadar yumuşak

ve şefkatli olduğu görüşündedir. Öyle ki hangi kaynaktan aldığını söylememekle beraber padişahın kendi kesesinden Namık Kemal'e Midilli'deki hayatı boyunca ayda 50 altın maaş bağladığını da belirten Necip Fazıl, II. Abdülhamid'in Namık Kemal'i İstanbul'dan uzak tutmakla aslında ona iyilik ettiğini de iddia eder.

Namık Kemal biyografisinin “Eseri” başlığını taşıyan ikinci ana bölümünde onun edebî yönünü çeşitli başlıklar altında ele alan Necip Fazıl Kısakürek, Namık Kemal'in şiirini iki devre hâlinde ele alır ve şairliğinin ilk devresini yani Namık Kemal'in divan şiirinin tesirinde olduğu devreyi değerlendirirken “her şeye rağmen orta istidatlı ve becerikli bir taklitçiden başka bir şey değildir” cümlesini kullanır. Bu noktada hem Ali Kemal'in hem de Süleyman Nazif'in Namık Kemal'i ele alan kitaplarında onun şairlik yönünü öven yaklaşımlarına karşı çıkan Necip Fazıl'a göre Namık Kemal'in divanı baştan sona okunduğunda görülür ki, “onda hiçbir mizaç ve meşrep fârikası, duygu ve düşünce şahsiyeti, inşa ve mimarî hususiyeti; hâsılı onun öz şiir mayasını gösterecek, mücerret plânda hiçbir ruh ve kafa ukdesi yoktur.”⁰²

Necip Fazıl Kısakürek, Namık Kemal'in şiirinin ikinci devresini “Vatanî ve Umumî Şiirler” devresi olarak adlandırır. Bu devreyi de aynı eleştirel bakışla ele alan Necip Fazıl Kısakürek, şairin bu dönemde “sâf şiir plânındaki cüce şahsiyetini yüzde yüz değiştirdikten ve makamını amelî hayat davaları üzerinde tamamıyla”

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 148

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 200

bıraktıktan sonra bugün bildiğimiz anlamda bize kendisini verdiğini kaydeder. Bu noktada Namık Kemal, ikinci derece bir şair, ama birinci derece bir siyaset, cemiyet, maşerî hayat ve amelî fikir kahramanı olarak kabul edilir ki Necip Fazıl'ın burada vurgulamak istediği asıl nokta, onun derinlikten, his ve hayal gücünden uzak bir şair olduğudur.⁰¹

Necip Fazıl Kısakürek'in Namık Kemal'in şair yönüyle ilgili sürdürdüğü eleştirel tavır, onun gazetecilik yönünü ele aldığı bölüme kadar devam eder. Bu bölümde bir gazeteci olarak Namık Kemal'in övgüsünü yapan Necip Fazıl'a göre onun gazeteciliği bir zanaat değil, bir sanattır ve ilmî, edebî ve hakikî manada Namık Kemal bir gazetecidir.⁰² Necip Fazıl'ın Namık Kemal biyografisinin en önemli ve ilgi çekici değerlendirmelerini taşıyan bölümü onun gazeteciliğine bağlı olarak düşünce dünyasının çeşitli cephelerinin anlatıldığı bu bölümdür. "Muhtevasının Birinci Köşesi" genel başlığı altında; "Fikir, Allah ve Din Plânı, İnsan ve Cemiyet Plânı, Ahlâk ve Terbiye Plânı, Vatan ve Hürriyet Plânı, Maarif ve Müspet Bilgiler Plânı, İdare ve Politika Plânı, Şark ve Garp Medeniyetleri Plânı, Edebiyat ve Estetik Plânı, İktisat ve Plânı, Tarih ve Geçmiş Plânı, Mücadele ve Polemik Plânı, Mücerret Tefekkür ve Tahassüs Plânı" isimlerini taşıyan alt başlıklarda, Namık Kemal'in bütün yönlerini ele alıp değerlendiren Necip Fazıl, genel olarak

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 208

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 206

olumsuz-muhalif biyografi örneği çerçevesinde hareket eder.

"Muhtevasının İkinci Köşesi: Üslup" başlığı altında Namık Kemal'in nesirlerindeki üslubu ele alan Necip Fazıl Kısakürek, onu nesirlerindeki muhtevaya müzavi bir üsluba sahip olduğunu ve bu üslubun, şiddetli, öfkeli bir üslup olduğunu belirtir. "Muhtevasının Üçüncü Köşesi: Dil" başlığı altında ise yazarın dil özelliklerini değerlendiren Necip Fazıl, bu noktada Namık Kemal'den övgüyle bahseder. Namık Kemal'in dilini muhtevanın kıymeti içinde ele alan Necip Fazıl'a göre bunun nedeni yazarın kendi dilini, hatta kendisinden sonra gelişen Türk cemiyetinin dili "ibda edecek kadar müthiş bir dehâ göstermesinde; bu dehâyı üslûbuna şahsiyet verici bir muhteva kıymeti olarak kullanmasındandır."⁰³ Dil konusunda Namık Kemal'i Türk edebiyatının beklediği ve kavuştuğu en büyük adam olarak gören Necip Fazıl, Namık Kemal'in nesir üslubunun kendinden önceki nesir geleneğinden çok farklı ve yeni olduğunu onun sayesinde okumuş zümreyle halk arasındaki dil uçurumunun kapandığını düşünür.

Necip Fazıl, Namık Kemal'in tiyatro ve roman yazarlığını ayrı başlıklar altında ele aldığı bölümlerde yazarın bu iki türe olan ilgisini onun sosyal faydacı yaklaşımı bağlamında değerlendirdikten sonra bu iki türdeki dil ve anlatım özellikleri açısından değerlendirmelerde bulunur.

03. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 305

Tiyatrolarının teknik olarak başarısız olduğunu belirten Necip Fazıl, Namık Kemal'in oyunlarının muhtevadan bağımsız olarak düşünöldüğünde "hiçbir surette bahse değmeyecek kadar âdi ve iptidai"⁰¹ olduğunu belirtir. Namık Kemal'in iki romanını ek olarak Rüya adını taşıyan eserini de ekleyerek aynı bağlamda değerlendiren Necip Fazıl, onun "romanda da tiyatrodaki vücutsuzluğu kadar hattâ biraz daha fazla vücutsuz" olduğunu iddia eder.⁰² Yazarın romanlarını ortaya çıkarma biçimine bağılı olarak bu eserlerini biçim ve isim olarak masal ve hikâye üslubu taşıdıkları için nakilden başka bir şey olmadıklarını düşünür.

Necip Fazıl Kısakürek, Namık Kemal'in tarihçi yönünü ele aldığı bölümde, onun bir tarihçi olmadığını kabul ederek söze başlar. Namık Kemal'in tarih eserlerinde metot ve yöntem olarak tarih biliminin ölçütlerinden hareket etmediğini düşünen Necip Fazıl, Namık Kemal'in ilmî ölçütlerden uzak, kendi fikirlerini tarihe uygulayan ve tarihi bu şekilde yorumlayan bir anlayışına sahip olduğunu düşünür ki buna "edebî tarihçilik" adını verir. Ancak bu anlayış, ilmî manada tarihçilikle ilişkisi olmayan bir anlayıştır.

Necip Fazıl, Namık Kemal biyografisinin "Tesiri" başlığını taşıyan bölümünde onun devrine ve sonrasına çeşitli alanlarda yansıyan tesirini ele alır. Onun buradaki temel fikri Namık

Kemal'in "eseri" ile "tesiri" arasındaki ilişkidir. Bu bağlamda tesirinin eserini aştığı bir fenomen olarak değerlendirilen Namık Kemal'in eserini değerli kılan da biraz bu tesir kıymeti olmuştur. Necip Fazıl'a göre Namık Kemal kadar, "yeryüzünde hiçbir sanat ve fikir adamı; saf kıymetler bakımından onun eseriyle tesiri arasındaki nispet ve verim zenginliğine malik olamamıştır. Kimse, Namık Kemal'in eserindeki mücerret kıymet vâhitleriyle Namık Kemal'in devşirebildiği kadar tesir vâidi toplayamamıştır."⁰³ Necip Fazıl, Namık Kemal'i bir kahraman yapan asıl etkenin bu durumdan kaynaklandığını ve onu kendi devrinden sonra sürekli yüceltilen bir şahsiyete dönüştüren yaklaşımın buradan geldiğini düşünür. Bu tesir, toplumsal gidişatın bir armağanı olmakla beraber onun takipçilerinin katkısına Cumhuriyet devrinin Osmanlı algısının katkısı eklenince Namık Kemal eseri itibarıyla hak etmediği bir seviyeye yükseldiği Necip Fazıl'ın vurgulamak istediği temel noktadır.

Sonuç olarak Namık Kemal'i ele alan ve onu çeşitli yönleriyle değerlendiren bu biyografide Necip Fazıl Kısakürek, kendine özgü üslubu ve anlatımıyla Cumhuriyet sonrasında daha çok ideolojik yaklaşımlarla şekillenen Namık Kemal algısındaki taraflı tutumu ortaya koyarak, kendi bakış açısıyla "gerçek" Namık Kemal'i göstermek ister.

2.2. Şiirsel bir siyer örneği olarak "Çöle İnen Nur"

Necip Fazıl Kısakürek, başeserim

03. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 356

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 333

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, s. 340

diye nitelediği “Çöle İnen Nur” İslamî edebiyatın en önemli edebî türlerinden biri olan siyer’in çağdaş bir yorumu olarak dikkat çeker. Necip Fazıl bu eseriyle Hz. Peygamber’e Allah’ın mesajlarını insanlara ulaştıran bir peygamber olmaktan ötede yeryüzünün ve bütün kâinatın hatırı için yaratıldığı bir insan olarak bakar. Necip Fazıl, eserini peygambere olan saygı, sevgi yoğunluğu ve onu hayal etmenin huşûsu ile yazmıştır. Bu nedenle *Çöle İnen Nur*, ne ilmî eser ne de bir siyer olarak tanımlanabilir.⁰¹ Eser özellikle üslubu ve bazen de kronolojinin dışına çıkmasıyla bilinen tarzdaki siyerlerden ayrılır ve kendine has bir özelliğe bürünür. Bu bağlamda Necip Fazıl’ın metninin en belirgin ve onu diğer örneklerden ayıran özelliği kullandığı şiirsel dildir.

Necip Fazıl’ın kullandığı yoğun ve çarpıcı sıfatlarla zenginleşen bu şiir dili özellikle diyaloglarda, kısa ve özlü olayların tasvirinde, daha önce kaleme almış olduğu *Halkadan Pırlantılar*’ın dilini ve üslubunu çağırıştırır.⁰² Geleneksel usulle yazılmış siyerlerde tarihsel olan ön plândayken Necip Fazıl’ın metninde edebîlik ağır basmaktadır. Hz. Peygamber’in hayatını tarihî bir biyografi olarak değil de, genellikle İslamî gelenek ve kaynaklardan gelen bilgilerin edebî bir üslupla kompozisyonundan ve

01. Cemile Süreyya, “Çöle İnen Nur: Önder ve Peygamber”, *Hece Dergisi, Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı*, Yıl: 9, Sayı: 97. (2005), s. 146

02. Orhan Okay, “Çağdaş Bir Siyer Denemesi”, *Yedi İklim Necip Fazıl Özel Sayısı*, S. 182. (2005), s. 3

geliştirilmesinden vücut bulmuş bu eser⁰³ Necip Fazıl kullandığı kaynakların ismini doğrudan vermemiştir.

Büyük Doğu’da çeşitli aralıklarla tefrika edilen yazıların bir araya getirilmesiyle kitaplaşan *Çöle İnen Nur*, 1950 yılından itibaren yayımlanan yazıların 1961’de ilk defa kitaplaştırılmasıyla vücut bulmuştur. Eserin 1961 yılında yapılan ilk baskısı *O ki O Yüzden Varız. Kâinatın Efendisinin Hayatı* adını taşımaktadır. 1969’da ise *Çöle İnen Nur* adıyla basılmıştır. 92 fasıldan meydana gelen eser, Hz. Peygamber’i bir peygamber olmaktan ötede varlık’ın yaratılış sebebi olduğunu açıklayan bölümle başlar ve daha sonra O’nun şeceresi tanıtılır. Ailesi, dedesi ve babası hakkında kısa bilgiler veren Necip Fazıl, dördüncü bölümden itibaren Hz. Peygamber’in biyografisini anlatmaya başlar. Peygamber’in doğduğu dönemin tarihsel ve sosyal ortamı hakkında bilgi veren Necip Fazıl, Mekke ve Kâbe’nin durumuna ve Arapların yaşantılarına dikkat çektiği görülür. Yazarın buradaki amacı insanlığın Hz. Peygamber’e olan ihtiyacını vurgulamaktır.

Hz. Peygamber’in doğumuyla birlikte başlayan süreçle birlikte O’nun taşıdığı farklılık ve üstünlüğün çocukluk ve gençlik dönemlerindeki yansımalarını şiirsel bir dille anlatan Necip Fazıl, Hz. Peygamber’in üstün kişiliğini *Gaye-İnsan* ve *Ufuk-Peygamber* sıfatlarıyla vurgulayarak ortaya koyar. *Gaye-İnsan* nitelemesiyle O’nun hakikate giden yolun tek yol göstericisi olduğunu söyleyen Necip

03. Orhan Okay, “Çağdaş Bir Siyer Denemesi”, s.4

Fazıl, *Ufuk-Peygamber* nitelemesiyle de onun peygamberlik mesleğinin son temsilcisi olduğunu vurgular.

Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed'e peygamberlik görevinin verilmesinden sonra başlayan süreçte verdiği mücadeleyi anlattığı bölümlerdeki anlatım tarzında şiirselliğin yanında öykülemenin de ön plâna çıkmaya başladığı görülür. Hz. Peygamber'in tebliğe başlamasıyla birlikte yaşanan tarihsel olayları öyküleyerek anlatan yazar, bu yolla tarih anlatımının kuru dillinden kurtulmayı başarmıştır. Bu öyküleyici anlatımı şiirsel üslupla birleştiren Necip Fazıl'ın metni mensur bir hikâye biçiminde ilerler. Kısa ve özlü ifadeler ve çarpıcı benzetmeleri sıklıkla kullanan yazar, ayrıntıya girmeden olaylar ve kişileri kısa fakat vurucu cümlelerle anlatma yolunu seçmiştir.

44

Çöle İnen Nur'da Hz. Peygamber'in hayatı çerçevesinde aynı zamanda İslamiyet'in gelişim sürecinde yaşanan olayları anlatması ve bütün bu süreçte Hz. Muhammed'in peygamberliğini icra ediş biçimine, tebliğ kabiliyetine ve bütün bir insanlığı kucaklayan ve yeni bir dönemi başlatan faaliyetine dikkat çeken Necip Fazıl, meseleleri sürekli bu bağlamda ele alarak peygamberin kişiliğine vurgu yapar. Onun kurmaya çalıştığı toplumsal modelin insanlığın saadetini ön plâna alan yönünü özellikle vurgulayan yazar, metnin temel anlamını da bu bağlamda ele almış olur.

2.3. Bir halifenin hikâyesi: Hazret-i Ali

1964'te yayımlanan Hz. Ali biyografisi Necip Fazıl'ın İslam tarihine yönelen ilgisinin bir sonucu olarak

kaleme alınan ve İslam tarihinin en önemli figürlerinden biri olan Hz. Ali'nin hayatını ve ona bağlı olarak yaşanan özellikle siyasi gelişmeleri anlatan bir eser olarak dikkat çeker. Necip Fazıl'ın bu eserdeki en önemli amacı Hz. Ali ile Hz. Muaviye arasındaki mücadelenin gerçek sebeplerini ve yaşanan siyasi olayları ortaya koymaktır. Necip Fazıl, İslamiyet'in gelişi ve Hz. Muhammed'in peygamber olarak tebliğe başlamasına paralel olarak Hz. Ali'nin doğumundan başlamak üzere, İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte gelişen süreçleri Hz. Ali'nin büyüyüp yetişmesiyle birlikte anlatır. Hz. Ali'nin 7–8 yaşlarından itibaren sürekli Hz. Peygamberin yanında oluşu ve onun verdiği eğitimle yetiştiği için örnek ve mümtaz bir şahsiyet olduğunu ortaya koyan Necip Fazıl'a göre İslamiyet'in yayılmasında Hz. Ali'nin rolü çok büyük olmuştur.

Necip Fazıl Kısakürek, Hz. Ali'yi anlattığı eserin başlangıç bölümünde kısa kesit ve tablolar hâlinde İslamiyet'in gelişimi ve yayılması, Hz. Muhammed'in kurduğu yeni toplumsal yapıyı anlatır. Bütün bu süreçlerde hicretten başlayarak Mekke'nin fethine kadar geçen süre boyunca Hz. Ali'nin İslam'a verdiği katkı üzerinde duran Necip Fazıl, Hz. Ali'nin asıl kişiliği ve şahsiyetini Hz. Muhammed'in vefatından sonra gelişen olaylar çerçevesinde verir. Necip Fazıl'ın asıl amacı da bu anlamda, İslam tarihinde Hz. Muhammed'in vefatından sonra başlayan siyasî sorunların gelişimi ve bu sorunların ortaya çıkardığı bölünmenin sebeplerini ve bütün bu olaylar içinde

Hz. Ali'nin rolünü ortaya koymaktır. Bu bağlamda ilk siyasî sorun olarak Hz. Ebubekir'in halife seçilmesine karşılık Hz. Ali'nin almış olduğu tavır üzerinde duran Necip Fazıl'a göre halife seçiminde iki bakış açısına göre bir değerlendirmede bulunulabilir. Birincisi o dönemdeki bütün sahabelerin fazilet ve liyakat derecesine göre halife namzeti olduğudur. İkincisi ise, peygambere soy yakınlığı bulunan fazilet ve liyakat bakımından Haşimîler kolundan Ehl-i Beyt içinden bir halife adayının seçilmesi de doğru bir uygulamadır. Ancak başta Hz. Ömer olmak üzere ileri gelen sahabelerin meseleyi irsiyet dışı, manevî plânda ele almışlar ve "resuller ve nebiler müstesna, insanoğlunun en büyüğü Hazret-i Ebu Bekr'i"⁰¹ halife olarak seçmişlerdir. Bu olayın İslam dünyasındaki ilk fikir ayrılığına sebep olduğunu düşünen Necip Fazıl, Hz. Ali'nin seçim sırasında Hz. Fâtıma'nın evine çekilmesini de bir muhalefet olarak değerlendirir. Necip Fazıl'ın bu tarihî süreçle ilgili bilgileri "muteber kaynaklar" olarak gösterdiği İbn'ül Esir, İbn-i Şirin, İbn-i Sa'd Taberî, İmam Mâlik gibi tarihçi ve düşünürlerin eserlerinden aktardığı görülmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek, Hz. Ali'nin Hz. Ebubekir'e biat etmeyişinin nedenlerini kendi bakış açısından yorumlarken Hz. Ali'nin asla makam ve iktidar hırsı taşımadığını, konuyla ilgili kaynaklarda durumun saptırıldığını savunur. Hz. Ebubekir'in hilafeti sırasında Hz. Ali'nin kendisini tamamen ilme ve düşünceye verdiğini

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, (Büyük Doğu Yayınları, İstanbul: 1998), s. 227

ifade eden Necip Fazıl, Hz. Fâtıma'nın vefatından sonra Hz. Ali'nin Hz. Ebubekir'e biat edişini İslam birliğinin sağlanması yolunda onun şahsî hırslardan ne kadar uzak olduğunu bir sonucu olduğunu ortaya koyar. Hz. Ali'nin iktidar hırsından ne kadar uzak olduğunu bir göstergesi onun Kur'an-ı Kerim'in toplanması ve bir araya getirilmesi hususunda gösterdiği gayretleridir. Necip Fazıl, Hz. Ali'nin asıl büyüklüğünün bu noktada aranması gerektiğine inanır. "Hz. Ebu Bekr zamanında başlayıp Hazret-i Osman devrinde tamamlanacak olan bu temel iş, ilk ustası olarak Hazret-i Ali'yi bul[muştur]."⁰² Hz. Ebubekir'e biat ettikten sonra Hz. Ali'nin engin bilgisi ve sezîş kabiliyetiyle kısa zamanda "İslam'ın hikmet ve sırları üzerinde herkesin en büyük bildiği fetvâ makamı"⁰³ hâline geldiğini belirten Necip Fazıl, bu noktada Hz. Ali'nin bir düşünce ve ilim adamı olarak portresini çizer. "Ona sade Ebu Bekr değil, herkes başvuruyor ve meselesinin hallini istiyor ve Hazret-i Ali, derin ilmiyle dipsiz kalbinin sezîşini bir araya getirip bütün bilmeceleri çözüyor."⁰⁴

Hz. Ali'yi ele alan biyografide, onun hayatı çerçevesinde Hz. Ebubekir'den sonra Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın hilafetleri süresince yaşanan olaylar, İslamiyet'in gelişimi sürecinde iç ve dış gelişmeler de verilir. Eser, bu özelliğinden dolayı bir İslam tarihi olarak da değerlendirilebilir. Necip Fazıl'ın bu tarihsel süreci verirken

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, s. 248

03. Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, s. 253

04. Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, s. 253

sürekli bir biçimde dikkat çekmeye çalıştığı nokta, daha sonraları Hz. Ali'yle ilgili değerlendirmelerde onun halifelik makamına geçmek için her defasında sorun çıkardığı yönündeki yanlış algıların haksızlığını vurgulamaktır. Bu anlamda Hz. Ebubekir'den sonra Hz. Ömer'in halife olarak seçilmesine hiçbir şekilde Hz. Ali tarafından bir itiraz getirilmediğini belirtmekle birlikte Necip Fazıl'ın bu konudaki yaklaşımının hangi tarihsel kaynaklardan gelen bilgilere dayandığı konusunda bir açıklama görülmez. Bu bağlamda Necip Fazıl'ın kendi bakış açısı ve düşüncesine göre şekillenen bir Hz. Ali portresi çizmeye çalıştığı söylenebilir.

Necip Fazıl'ın Hz. Ali'nin hayatını anlatmaya çalıştığı bu eser, özellikle Hz. Osman devrini anlattığı bölümlerden başlayarak daha çok o dönemde yaşanan siyasî olayların anlatıldığı bir tarih kitabına dönüşür. Yazar, İslam tarihinin en çalkantılı dönemlerinden biri olan ucu Kerbelâ vakasına kadar gidecek olan bu süreçte yaşananları anlatırken, bu dönemde yaşanan olayların sürekli yanlış anlamalardan ve İslam'ı zayıflatmak isteyen dış mihrakların oyunlarından dolayı ortaya çıktığını vurgulamak ister. Bu bağlamda bütün bu olayların ortasında bulunan Hz. Ali'nin her zaman yapıcı ve birleştirici bir rol oynamaya çalıştığını asla makam ve iktidar hırsına mağlup olamadığını vurgulayan Necip Fazıl, Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra, Hz. Ali ile Muaviye arasındaki mücadeleyi aynı bağlamda İslam birliğini parçalamak isteyenlerin kurguladıkları plânın bir

sonucu olarak görür. İslam tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olan ve Sünnî-Şîî ayrımı olarak bilinen derin ayrılmanın başlangıç noktası olan Hz. Ali ve Muaviye arasında yaşanan halifelik sorununun anlatıldığı bölümde Necip Fazıl, durumu dramatik bir tablo olarak sunar.

Ancak burada daha çok Muaviye'nin ihtiraslarının belirleyici olduğunu iddia eden Necip Fazıl'a göre, Muaviye'nin Hz. Osman'ın katillerinin bulunması yönünde meseleyi kabilecilikten gelen bir tesirle kan davasına dönüştürmüştür ve bu bir bahanedir.

Muaviye'nin saygı duyulması gereken bir sahabe olmasının yanında bu süreçte, “müminlerin emirliğini nefesine yakıştırmak, şahsına hizmet” etmek gibi nefsi bir arzuya mağlup olduğunu düşünen Necip Fazıl, onun da kendi açısından davasında haklı olduğunu ifade eder ki bunun sebebi İslam tarihinin o günden bugüne kadar devam eden bu derin ayrılığında en azından iki tarafın da kendi açılarından haklı olduklarını ve meselenin çözümlenebilir bir mesele olduğunu vurgulamak ister ve eserini “malûm dâvada Hazret-i Ali mutlaka haklı, Hazret-i Muaviye de haksız değildir” cümlesiyle bitirir.⁰¹

Necip Fazıl'ın Hz. Ali'nin hayatının İslamiyet'in doğuşu ve gelişmesi süreciyle paralel bir biçimde anlattığı bu eseri Hz. Ali'nin biyografisi üzerinden yürüyen bir tarih metni olarak düşünölmelidir.

Yazar, ele aldığı tarihsel süreçle ilgili kullandığı kaynakları belirtmeden

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, s. 267

genel bilgilerden hareketle dönemi ve bu dönem içinde rol oynayan Hz. Ali'yi ön plâna çıkan belirgin özellikleriyle anlatmaya çalışır.

2.4. Necip Fazıl'ın gözünde sultan II. Abdülhamid

Necip Fazıl Kısakürek'in en önemli karşı-biyografilerinden biri de "Ulu Hakan İkinci Abdülhamid Han" adını taşıyan eseridir. 1965 yılında yayımlanan bu eser, Necip Fazıl'ın Cumhuriyet ideolojisinin kişi ve olayları ele alış tarzına karşı bir anti-tez vücuda getirmek için kaleme aldığı eserlerden biridir.

Cumhuriyet'in düşünsel kanonu içinde tarihsel olay veya kişilere yüklenen anlama karşı Necip Fazıl, bu olay veya kişilerin farklı gösterilmelerine ve gerçekliklerinin çarpıtılmasına karşı çıkma ve kendi bakış açısıyla gerçeği ortaya koyma çabasının bir ürünü olan "Ulu Hakan İkinci Abdülhamid Han", hem bu Osmanlı padişahının biyografisini hem de ele alınan dönemin tarihsel olaylarını anlatan tarihsel-biyografi olarak dikkati çeker.

II. Abdülhamid'i farklı bir Osmanlı padişahı olarak 1940'lı yılların başından itibaren tanıma ve anlama gayreti içinde olduğunu eserin girişinde belirten Necip Fazıl, "Abdülhamid Etrafında" başlığını taşıyan bu giriş bölümünde ve ayrıca önsözde niçin II. Abdülhamid'i anlatan bir eser kaleme aldığını ortaya koymaya çalışır. Necip Fazıl, bu eseriyle 36 Türk hükümdarı arasında en büyüğü olarak kabul ettiği II. Abdülhamid hakkında "Yahudi, dönme, mason, kozmopolit ve emperyalizma ajanlarıyla el ele, İttihat ve Terakki eşkiyasının imal ettiği ve

Cumhuriyet rejimi boyunca devamına şahit olduğumuz yalancı tarihe"⁰¹ son verdiğini iddia eder.

1943 yılından başlamak üzere 1960'a kadar Büyük Doğu'da II. Abdülhamid'le ilgili kaleme aldığı yazıların kitaplaşmış hali olan eserle birlikte bu Osmanlı padişahına olan ilginin arttığını ifade eden Necip Fazıl, eserdeki amacının sultanın çalınan hakkının yine ona iade etmek olduğunu sözlerine ekler. Necip Fazıl'a göre II. Abdülhamid, "Türkün özü ve temel varlığı yönünden hakkı belli başlı bir zümrece gasp edilmiş muazzam bir kurtarıcılık hüviyetidir; ve işte bütün dâva, erdirici mesele, Abdülhamid'den ziyade bu zümreyi, iç yüzüyle, menbaı ve mansabiyle her türlü metod ve plânıyla tanıtmaktır."⁰² Bu cümlelerden de anlaşılabilceği gibi yazarın amacı doğrudan bir biyografi yazmaktan öte, II. Abdülhamid'in döneminin iç ve dış siyasî olaylarını ve bu olayların sonucunda ortaya çıkan algının da değerlendirilmesine çalışıldığı görülmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek, II. Abdülhamid'in biyografisini dokuz başlık altında inceler. Bu başlıklar şunlardır:

- 1- Cülûsuna Kadar,
- 2- İlk Yıllar,
- 3- Devr-i Hamîdî,
- 4- Yakından Abdülhamid,
- 5- İçinden Saray,
- 6- Suyun Öte Tarafı,

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamid Han*, (Büyük Doğu Yayınları, İstanbul: 1998), s. i.

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamid Han*, s. 10-11

- 7-Hürriyet,
- 8- Meşrutiyet,
- 9- Son Yılları.

Bu dokuz bölümün her birinde hem II. Abdülhamîd'in hayatının dönüm noktalarını buna bağlı olarak da ülkenin değişen kaderi anlatılır. İlk bölüm kısa bir şekilde Abdülhamîd'in yetiştiği ortam ve eğitimi üzerinde duran yazar, ayrıca Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinin siyasal, sosyal ve ekonomik panoramasını gözler önüne serer. Bu bölümde Necip Fazıl'ın Abdülhamid'e karşı örgütlü bir şekilde geliştirilen olumsuz bakış açısının kaynağı olarak gösterdiği İttihat ve Terakki komitesinin neşrettiği “*Abdülhamîd-i Sanî ve Devri Saltanatı*” adlı eser üzerinde de durur.

48

Yazara göre “her türlü ilim ve fikir haysiyetinden mahrum bir karalamacı[ya]”⁰¹ yazdırılan bu eserde yer alan bilgilerin birçoğu bir Avrupalının padişahla ilgili yazdığı bir eserden alınmıştır ve kendi amacı da bu eserin bir nevi kopyası olan İttihatçıların eserinde anlatılan yalan ve karalamalara karşı tarihin gerçeklerini ortaya çıkarmaktır.

Abdülhamîd'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki görüntüsü, hâl ve davranışlarını kısa çizgilerle sunan Necip Fazıl, onun kişiliğinin oluştuğu dönemlerdeki toplumsal ve siyasal ortamı da dikkate sunar. Bu ortam ve şahit olduğu olaylar henüz büluğ çağındaki Abdülhamid'in ileride iktidarı boyunca yaptığı eylemlerin temel nedenini de açıklayıcı niteliktedir.

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 20

“Öz vatanın işgalcisi Yeniçeri Ocağı söndürüleli pek az zaman geçmiş, onun yerine ruh ve madde desteğiyle sapasağlam bir ordu kurulamamış, Avrupa'dan karşılığı ve sonu düşünülmezsizin ilk borçlar alınmaya başlanmış, İmparatorluğun her tarafından çöküntü sesleri yükselmiş, (Düvel-i Muazzama) korkusu modalaşmak yoluna girmiş, Padişah herhangi bir valisinden daha âciz hale gelmiş, ruhî ve iktisadî buhran her cepheden vücudu sarmış ve Türk cemiyeti sıfır ve yüz derece hararete su verici iki musluk arasında donma ve haşlanma tersilerine apaçık bırakılmış, üç dört asırdır beklenen büyük fikir adamı ve cemiyet hamurkârından hiçbir haber gelmemi, ortalık Batı hayranı sığ ve dıştan kopyacı politikacıların elinde kalmış ve bütün bunların neticesi olarak ruh kamaşmış, akıl büzüşmüş, irâde pörsümüş ve umumî felç yerleşmiş.”⁰²

Necip Fazıl, bu genel manzaranın Abdülhamid'in genç yaşta kişiliğinin şekillenmesinde rol oynadığı görüşündedir. Onun gördüğu bu şeylerden henüz büyük bir şey anlamak kıvamında olmasa da, çekingen tavrı, şüphe edâsı, içindeki dünyadan ışıklar sızdıran hummâlı gözleri ve daima yalnızlığa bürülü öksüz mizâciyla sanki bu tablonun dehşetini, herkesten evvel, herkese ve her şeye rağmen sezmeye başladığını düşünen Necip Fazıla'a göre, Abdülhamîd'in çocukluk demlerinde bile, etrafını kuşatan sahteliklerden ürktüğünü, arayıp da şuuruna çıkaramadığı bir “müsbet”e

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 28-29

bağlandığını ve önünde yükselttikleri yabancı dünyaya “İnanmıyorum!” her şeyiniz sahte!” der gibi bir hâl yaşadığını gösteren pırıltılı işaretler vardır.⁰¹

II. Abdülhamid'in çocukluğu ve gençliğinin anlatıldığı bölümde sonra saltanatının ilk yıllarının anlatıldığı bölümden itibaren onun bir Osmanlı padişahı olarak portresini ana hatlarıyla ortaya koymaya çalışan Necip Fazıl, padişahın ülkenin selameti yolunda iç ve dış tehditlere, Osmanlı bürokratlarının ihanet ve yanlışlarına kadar çeşitli boyut ve derinlikleriyle meseleyi geniş bir bağlamda ele alır ve bu bağlam üzerinde ona karşı olumsuz propaganda sürdüren ve onu “Kızıl Sultan” olarak nitelendirenlerin gerçek niyetlerini açıklamaya çalışır. II. Abdülhamid'in saltanattaki ilk yıllarını tanıma ve gözlemlene yılları olarak değerlendiren Necip Fazıl, onun “bu safhada o, bir müddet sonra ruhunun çizgilerini maddeye nakşetmek üzere fırsat bekleyen ve itici cereyanları taşımaktan çekinen, gayet nâzik bir tedbir, idare ve politika dehâsı”⁰² gösterdiğini düşünür. Onu bir “politika dehâsı” olarak nitelendiren Necip Fazıl Kısakürek, padişahın “asla ihlâs dışı ve bir seyir takip etmez, sadece tahtını ve milletini kurtarmak ve geçidi atlatmak için çileli bir sabır ve tahammül şîârî arz”⁰³ ettiğini savunur.

Bu bağlamda padişahın bütün eylemlerinin milletin ve ülkenin

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 29-30

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 59

03. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 59

geleceğini kurtarmak yolunda yapılan hamleler olduğunu iddia eden Necip Fazıl, iç ve dış güçlerin işbirliği yaparak ona karşı bir karalama kampanyası yapmalarını da onun bu özelliğinde kaynaklandığı görüşündedir. Bu karalamaların başında gelen ve Batılı ve yerli işbirlikçilerinin onu “müstebid” bir padişah olarak göstermeye çalışırken kullandıkları argümanların başında gelen hafiyelik teşkilatını bir örnek olarak ele alan Necip Fazıl'a göre bu istihbarat şebekesi sayesinde ülkeyi karıştırmaya çalışan “maddî ve manevî fesat ajanları” kontrol altına alınmıştır. Böyle bir teşkilat kurmayı düşmanın kuvvet ve niyetlerini keşfetmek gibi vazifelerin en ulvîsi olarak gören Necip Fazıl, bunun bir kötülük olmadığını ve padişahın istihbarat teşkilatına da bu gözle bakılması gerektiğini savunur.

Necip Fazıl Kısakürek, eserinin “İlk Yıllar” ve “Devr-i Hamîdî” başlıklarını taşıyan bölümlerinde, II. Abdülhamid'in saltanatının ilk yıllarından başlamak üzere yaşanan iç ve dış siyasî olayları ve bu olaylar karşısında padişahın gösterdiği tepkileri ve uyguladığı politikaları anlattıktan sonra onun kişisel yönlerini ve “insan” tarafını “Yakından Abdülhâmid” başlığını taşıyan bölümde ortaya koymaya çalışır. Belki de bu bölüm eserin en ilgi çekici bölümüdür. II. Abdülhamid'in kişisel özelliklerini farklı başlıklar altında ele alan Necip Fazıl'ın ilk temas ettiği kişisel özellik padişahın dindarlığıdır. Onu bütün Osmanlı padişahları içinde en dindar padişah olarak niteleyen Necip Fazıl, onun “taşındığı ruhun baş farikası dindarlık olan Osmanoğulları içinde,

dinî hislerini ve ilâhî haşyet duygusunu vehim sınırlarına kadar götürmüş bir bağlısı” olduğunu söyler.⁰¹ II. Abdülhamid’in kadınlarla olan ilişkisi de onu diğer birçok Osmanlı padişahından farklılaşan yönü olarak sunulur. Yazara göre, eski padişahların bütün irade ve şahsiyetlerini emen, onları taçlı esirler haline getiren kadınlar Abdülhamid için sınırsız bir çerçeve içinde zapt edilmiş, tabii bir unsurdur. Normal bir aile hayatı süren padişahın yemeklerini çocuklarıyla beraber yediğini bir anekdot olarak sunan Necip Fazıl, onun şehzâdeliği sırasında küçük bir gönül ilişkisi yaşadığı ve nikâh kıydığı Flora adlı Belçikalı bir kadına ayrıca dikkat çeker. Tahta çıkıncaya kadar bu kadını Tarabya köşkünde tutan Abdülhamid, sevgilisini bazı siyasî faîdelere alet olarak kullanmıştır.⁰² Necip Fazıl’ın onun kişiliğiyle ilgili diğer bir değerlendirmesi, II. Abdülhamid’e evhamlı bir ruh hali taşıdığı yönündeki eleştirilere karşı geliştirdiği iddialarda kendini gösterir. Padişahın vehimli olmadığını ondaki sezgi gücünün yüksek olduğunu belirten Necip Fazıl, bu gücü Bergson’un “yaratıcı muhayyile” adını verdiği hayal kudreti olarak nitelendirir.⁰³

Necip Fazıl Kısakürek’in Abdülhamid’le ilgili eseri, beşinci bölümden itibaren daha çok dönemin iç ve dış siyasî olayları anlatan bir nitelik gösterdiği için biyografiden öte bir tarih eseri

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 353

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 358

03. Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, s. 361

özelliği gösterir. Yazar, II. Abdülhamid devrinin olaylarını anlatırken padişahın bu olaylar karşısındaki davranışlarını, aldığı tedbirleri onunla ilgili olumsuz yargıların yanlışlığını ortaya çıkaran deliller olarak gösterir. Özellikle İttihat ve Terakki’nin oluşumu ve padişahla ilişkisi üzerinde ısrarla duran Necip Fazıl Kısakürek, meşrutiyetin ilanını takip eden süreçte II. Abdülhamid’in değerinin kendiliğinden ortaya çıktığının görüldüğünü ifade eder.

Sonuç olarak Necip Fazıl bu biyografik eseriyle bir taraftan özellikle de “Yakından Abdülhamid” başlığı bölümünde padişahı tarihsel bir kişilik olmaktan öte “insan” tarafıyla anlatmaya çalışır, diğer taraftan tarihi kendi bakış açısından bir not düşürmeyi amaçlar. Resmî tarih söyleminin ötekileştirdiği Abdülhamid’e karşı geliştirilen algı biçimini yıkmaya ve onun gerçek kişiliğini ortaya koymaya çalışırken, tarihsel olanla kişisel olanı birleştirmeye çalışarak olumlu-övgü amaçlı bir biyografi ortaya koymuş olur.

2.5. Son padişahın biyografisi: Vahîdüddin

1978’de kitap olarak yayımlanan *Vatan Dostu Sultan Vahîdüddin* adını taşıyan eser, Osmanlı devletinin son dönemlerini anlatan bir tarih metni olmanın yanında son Osmanlı padişahı Sultan Vahdettin’in biyografisine de kısaca yer verdiği için biyografik nitelikli bir metin olarak da değerlendirilebilir.

Necip Fazıl’ın bu eserinde de tıpkı Ulu Hakan Abdülhamîd Han’da olduğu gibi tarihe farklı bir açıdan bakmaya ve Cumhuriyet ideolojisi tarafından kanonik anlamda ötekileştirilen

olumsuz bir yaklaşımla “vatan haini” olarak nitelendirilen Sultan Vahdettin’in gerçek yüzünü ortaya çıkarmaya ve Osmanlı devletinin son döneminde yaşanan olayları anlatmaya çalışır. Bu yüzden eserde biyografiden ziyade tarih ön plândadır. “Devirler Boyunca”, “Çöküşe Doğru”, “Çöküş”, “Millî Şahlanış Hareketi” ve “Gurbette Bir Halife” başlıklarını taşıyan bölümlerden oluşan eserin ilk iki bölümünde, Sultan Vahdettin’in tahta çıkışına kadar Abdülmecid, Abdülaziz ve II. Abdülhamid dönemlerinde yaşanan siyasî ve uluslararası olaylar hakkında tarihsel bilgiler veren yazar, padişahın tahta çıkışıyla birlikte yaşanan olayları, Mabeyn Başkâtibi Ali Fuad Türkgeldi’nin “Görüp İşittiklerim” adlı eserini kaynak göstererek anlatır.

Padişahın 4 Temmuz 1918’de tahta çıkışını ülkenin içinde bulunduğu durum gözetildiğinde kahramanca bir hareket olarak niteleyen Necip Fazıl, padişahın daha sonraki bütün eylemlerinin bu kahramanca davranışa denk geldiğini de iddia eder. Mondros Mütarekesi ve İstanbul’un işgalinden sonra padişahının bütün düşüncesinin “altı küsur asırlık atanı ve Osmanlı tahtını kurtarmanın çaresi”ni aramak olduğunu söyleyen Necip Fazıl, padişah hakkında kaleme alınan hatıraların hemen hepsinde onun bu kıvranan dış tavrının gösterildiğini, fakat iç mânâsının meydana çıkarılmadığını da ekler.⁰¹

Sultan Vahdettin’in bu dönemde

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, (Büyük Doğu Yayınları, İstanbul: 2012), s. 160

yaşadığı zor şartlar altında vatanın geleceğini kurtarmak için çaba harcadığı tarihe bir not olarak düşmek isteyen Necip Fazıl, onun mütarekeden sonra İstanbul’daki genç komutanları silah altında bulunan ve mevcudu 400 bini bulan dağınmış haldeki birlikleri toparlamak ve bir millî mukavemet ortaya koymak için gösterdiği çabaları anlattıktan sonra eserin en ilginç ve önemli tarafı olarak değerlendirilebilecek padişah ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki ilişkiye ayrıntılarıyla yer verir. Bu konuyla ilgili bilgileri ise birebir görüşme fırsatı bulduğu padişahın eski yaverlerinden Sadrazam Tevfik Paşa’nın oğlu Ali Nuri (Oktay)’dan aktaran Necip Fazıl, İstanbul’da işgal güçlerinin etkisiyle hareketsiz kalan padişahın Mustafa Kemal’i Anadolu’da bir karşı direniş başlatması için görevlendirdiğini iddia eder.

Ayrıca padişahın bizzat kendi cebinden büyük bir miktar parayı Mustafa Kemal’e verdiğini de ekleyen Necip Fazıl, “millî şahlanış hareketinin fikirde müellifi ve bu maksatla Mustafa Kemal Paşa’yı Anadolu’ya gönderen[nin]”⁰² mimari olarak padişahın tarihin üzerine yüklediği sorumluluğu yerine getirdiğini savunur.

Millî Mücadele sırasında padişahın sürekli bir şekilde örtülü ödenekten Anadolu’ya maddî kaynak aktarmaya devam ettiğini çeşitli tarihî vesikalarla delillendiren Necip Fazıl, savaşın bitişiyle birlikte Sultan Vahdettin’in İstanbul’dan ayrılışından 14 Mayıs 1928

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, s. 174

günü San Remo'da vefat edişine kadar geçen süreçte yaşadığı dramatik hayatı "Gurbette Bir Padişah" başlığı altında anlatır. Hayatının son 7 yılını büyük zorluklarla geçiren padişahın İtalya'da ailesine bakabilmek için hanedanlık nişanındaki elmasları gizlice çıkarıp sattığını dramatik bir tablo olarak sunan Necip Fazıl, sultanın ölümüne kadar ülkesine dönme hayaliyle yaşadığını da belirtir.

2.6. Bir siyasetçinin biyografisi: "Benim gözümde Adnan Menderes"

1970 yılında yayımlanan *Benim Gözümde Menderes* adlı eser, doğrudan biyografik bir eser olmaktan ziyade siyasî içerikli bir eserdir. Ancak Necip Fazıl Kısakürek, 1946 ile 1961 yıllarında Türkiye'de yaşanan siyasî ve politik olayları anlattığı eserinin bir bölümünü Adnan Menderes'in biyografisine ayırır ve bu bölümden başlayarak Adnan Menderes'in idam edilmesine kadar geçen süreçteki siyasî olayları anlatır. Necip Fazıl Kısakürek, başbakan olmadan önceki varlığını "Sarı Çizmeli Mehmet Ağa" olarak nitelendirdiği Adnan Menderes'in aile ve yetiştirdiği ortamı ele alarak hem onun karakterini hem de şartların belirlediği olaylar içinde değişen kaderi anlatmaya çalışır. Bu bağlamda ırk, çevre ve mekân ölçütlerini temel alarak sosyolojik bir bakış açısından hareket etmeye çalışan Necip Fazıl, Adnan Menderes'in kişiliğinin ipuçlarını geçmişinde ve aile ortamında aramaya gayret eder.

Adnan Menderes'in ailesinin baba ve anne soylarına göre değerlendiren Necip Fazıl Kısakürek, bu noktada anne tarafından dedesi Hacı Ali Paşa'yı ön

plâna çıkarır. Aydın'ın en zengin toprak ağalarından biri olan bu şahsın büyük bir çiftliğe kahya olarak girdikten sonra, çiftlik sahibinin ölümünden sonra onun dul kalan karısıyla evlenip de büyük bir servetin sahibi oluşunu ironik bir dille veren yazar, daha sonra babasının bu aileye içgüveysi olarak girmesini aynı şekilde alaycı bir dille ele alır.

Adnan Menderes'in doğumundan başlayan bölümde onun İzmir'deki İttihat ve Terakkî İdadisi'nde daha sonra da Kızılçullu Amerikan Koleji'nde süren eğitimine kadar geçen süreci özet hâlinde veren Necip Fazıl, bu okulda yaşana bir olayı onun kişiliğinin ilk belirtisi olarak değerlendirir ki bu da kolejde misyonerlik faaliyetlerinin yapıldığını şikayet etmek için Adnan Menderes'in iki arkadaşıyla birlikte o zaman İttihat ve Terakkî cemiyetinin İzmir'deki mesul müdürü Celâl Bayar'la görüşmeleridir. Necip Fazıl'a göre bu durum "her şeye, hususiyetle İttihatçılardan kaptığı kabuk ve posa milliyetçiliğine rağmen, Adnan Menderes'te İslamî hassasiyetten bazı tortular bulunduğunu... Bu hassasiyet onda tortu halinde devam edecek, kâh ve her zaman şişenin dibinde kalacağı [nı]" göstermektedir.⁰¹

Adnan Menderes'in Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda askere alınıp cepheye gönderilecekken yakalandığı sıtmadan dolayı savaşa katılamamasını "vatan batarken kurtuluş" olarak niteleyen Necip Fazıl, daha sonra onun ömrünün sonuna kadar yanından ayırmadığı arkadaşı Ethem Menderes'le

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, s. 167

birlikte Aydın'daki çiftliğe geri dönüşünü hayatının yeni bir devresi olarak ele alır. Bu noktada Ethem Menderes'in kişiliği üzerinde duran Necip Fazıl'a göre bu "yanaşma" "son marifetini Yassıada hisarının ardında göstermek üzere, Adnan Menderes'in sırasına göre hem velisi, hem mirasçısı rolünde, mahçupluk kaygısı çekmez bir yanaşmasıdır."⁰¹

Adnan Menderes'in Millî Mücadele sırasında verdiği mücadele ve sonrasında İstiklâl madalyası almasının sıradan bir olay olarak sunan Necip Fazıl, Cumhuriyet'in ilânından sonra Menderes'in siyasete uzanan hayatını kısa çizgilerle verdikten sonra önce Serbest Fırka'ya geçişi sonrası da Cumhuriyet Halk Partisi mebusu oluşunu onun kişiliğindeki tutarsızlığın bir göstergesi olarak oraya koyar ve onunla ilgili hükmünü ortaya belirler: "Aslında Menderes, ideal olarak, ne inanılacak, ne de inanılmayacak olana, ne inanana, ne de inanmayana, ne inanan ne de inanmayan adamdır. O muallâktadır ve bir adedin hem tek, hem de çift olamayacağı muhali, onca mümkünler serisindedir. Ve ileriye doğru bütün hayatı bu teşhisin hüccetleriyle doludur." Adnan Menderes'in C.H.P'den ayrılması ve yeni bir siyasî harekete katılmasını ideal ve cemiyet plânından ziyade şahsî plânda algılanmasını düşünen Necip Fazıl'a göre 1945'te İsmet İnönü tarafından yürürlüğe konulmaya çalışılan Toprak Reformu'na bir toprak ağası olarak karşı çıktığı için partisinden

ayrıldığını savunur.

Necip Fazıl Kısakürek, Adnan Menderes'in 14 Mayıs 1950'de başlayıp 27 Mayıs 1960 darbesiyle sona eren yaklaşık 10 yıllık iktidar hayatını üç devreye ayırarak ele alır ki bu devreler şunlardır:

1. 1954 seçimlerine kadar 4 sene... Hedefsiz Gayret Devresi...

2. 1957 seçimlerine kadar üç sene... Boşuna Zahmet Devresi...

3. 1960 baskınına kadar üç sene... Boyuna Gaflet Devresi... (Kısakürek 2002: 183)

Bu üç devre içinde yaşanan siyasî olayları, Adnan Menderes'in siyasî biyografisi şeklinde ele alan Necip Fazıl, kendi siyasî ve fikrî mücadelesini de paralel şekilde anlatma imkânı bulur ki eser yer yer otobiyografik bir havaya da bürünür. Necip Fazıl'ın Menderes'le ilgili düşüncelerine yön veren temel bakış açısı muhalif-eleştirel bir nitelik gösterir. Onun yanlışlarını ve de tutarsızlıklarını kendinde deliller göstererek ortaya koymaya çalışan yazar, Menderes'in mecliste ve başka yerlerde yaptığı konuşmalardan, dönemin gazetelerinde çıkan haberlerden alıntılar yaparak düşüncelerini desteklemeye gayret eder. Ayrıca Menderes'le ilgili başvurduğu en önemli kaynak, Şevket Süreyya Aydemir'in "Menderes'in Dramı" adlı kitabıdır.

1954–1960 yılları arasında yaşananları kendi bakış açısı ve fikrî penceresinden ve daha çok kendisini ilgilendiren yönleriyle ele almaya çalışan Necip Fazıl, Adnan Menderes'in

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, s. 170

idamına neden olacak olayların sebeplerini dokuz madde halinde eserin sonunda sıralar ve bu acı sonun Menderes'in eseri olduğunu belirtir. Necip Fazıl'ın bu manada sıraladığı ilk eleştiriler, onun tam manasıyla "sivil" olamadığını orduya yeni bir mana ve ruh gücü kazandıramadığı yönündedir. Bunun yanında Tanzimat'tan beri süregelen "sahte" inkılâplara dur demeye beceremeyen Menderes'in bu davada asıl sorumlu olarak görülen C.H.P'nin eserini ve tesirini ortadan kaldıramadığını da vurgulayan Necip Fazıl, mason, Yahudi ve kozmopolit sermaye merkezlerine karşı gelecek ve halka özgü iktisadî projeler üretmediğini de Menderes'in en önemli eksikliklerinden biri olduğunu öne sürer. Necip Fazıl'ın Menderes'e yönelik bir diğer eleştirisi onun "milliyetçi ve mukaddesatçı" gençliği boğmak yerine bunları desteklememesidir.⁰¹

Necip Fazıl, kendi bakış açısından Adnan Menderes'in siyasî biyografisini anlattığı eserini vurucu bir cümleyle bitirerek, onunla ilgili son hükmünü de bitirir: "Eğer Allah İslamiyet'i koruduğun yalanını, sana, o beyin yırtıcı ve yürek delici yalnızlığın içinde doğrulttuysa, sen bir şehitsin ve Allah Resulü'nün iltifatına lâyıksın."⁰²

Sonuç

Edebiyatın hemen hemen her türünde eser vermiş olan Necip Fazıl Kısakürek, biyografi türünde de Türk edebiyatındaki önemli örneklerinin

sahibi konumundadır. Necip Fazıl, yazmış olduğu biyografik eserlerde ele aldığı şahsiyetleri alışılmış değerlendirmelerin ötesinde kendi bakış açısından tarihsel değerlerini ortaya koymaya çalışır. Bu bağlamda özellikle ideoloji olarak Cumhuriyet sonrasında olumsuz bir algıya maruz bırakılan Osmanlı padişahları II. Abdülhamid ve Sultan Vahdettin'le ilgili eserleri tarih ile biyografi arasında bir noktada bulunmaktadır.

Olumlu-övgü amaçlı biyografi çeşidine örnek gösterilecek bu biyografilerde, ele alınan dönemin olayları içerisinde söz konusu şahsiyetlerin eylem ve davranışlarının sebepleri irdelenerek onların şahsiyetlerinin ortaya konulması gibi bir yol izleyen Necip Fazıl, ideolojik yaklaşımların olumsuzladığı bu şahsiyetlerin gerçek kişiliklerini göstermeye çalışırken aynı zamanda resmî tarih yazımına karşı bir tarih görüşü de geliştirmiş olur.

Bu biyografilerinde tarihî olanın ön plâna çıkmasına rağmen, Necip Fazıl'ın kullandığı kaynaklar hakkında pek bilgi vermemesi ayrıca dikkat çekicidir. Aynı bakış açısının ürünü olan ve Namık Kemal'i ele aldığı eserinde de bu kez edebiyat dünyasının kanonik bir biçimde kutsallaştırdığı Namık Kemal imgesine hücum ederek olumsuz-muhalif amaçlı bir biyografi vücuda getirmiş olur. Yakın dönemin diğer bir siyasî şahsiyeti olan Adnan Menderes'in biyografisine yer verdiği eserde de çok partili hayata geçiş döneminde yaşanan siyasî olayları anlatan Necip Fazıl, bu olayların içerisinde onunla ilgili düşüncelerini de

01. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, s. 524-525

02. Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, s. 524-525

ortaya koyma yoluna gitmiştir. Andan Menderes’le ilgili biyografisinde de olumsuz-muhafiz biyografi örneği veren Necip Fazıl, dönemin siyasî olaylarıyla birlikte şahsının Menderes’le olan ilişkisine de yer vererek bir anlamda hatıralarını da anlatmış olur.

Dinî şahsiyetlerle ilgili iki biyografide ise dil ve üslup olarak farklı bir yol izleyen Necip Fazıl, özellikle Hz. Peygamber’i anlattığı eserinde şiirsel üslubun sınırlarını zorlar. Sonuç olarak Necip Fazıl Kısakürek’in biyografik eserleri ideolojik yaklaşımların belirlediği bir bakış açısının ürünü olarak olumlu-övgü ve olumsuz-muhafiz olarak iki gruba ayrılırken, bir taraftan da alternatif tarih özelliği de gösterirler.

Abstract

(Necip Fazıl Kısakürek as a biography writer)

Necip Fazıl Kısakürek, who has produced literary works in many fields of Turkish literature during the Republican Era, is also remarkable with his works of biography. In his biographies, which had a characteristic style and method, he generally uses his personal observation and knowledge instead of consulting to sources and witnesses. And he focuses on meanings of historical events and persons as seen by himself. Necip Fazıl evaluates them according to his worldview and ideology. In his biographies on politicians of contemporary Turkey, he tries to stay away from general tendencies towards them. He aims at creating a counter-biography and counter-history and generally makes interpretation resulting from his subjective point of view. In his negative-opposite biographies on Namık

Kemal and Adnan Menderes he uses a critical language and stresses their deficiencies and incapability. However when he writes positive-complimentary biographies he exalts the person who he writes about.

Key Words: Biography, compliment, criticise, history, life

Kaynakça

Atillâ Özkırımlı, “Biyografi, Türk Edebiyatında Gereken İlgiyi Görmemiştir”, *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15.1984.

Beşir Ayvazğlu, *Peyami*, Kapı Yayınları, İstanbul 2008.

Cemile Süreyya, “Çöle İnen Nur: Önder ve Peygamber”, *Hece Dergisi*, *Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı*, Yıl: 9, Sayı: 97. 2005

Gero, von Wilpert, *Sachwörterbuch der Literatur*, (Alfred Kröner Verlag, Stuttgart Kröner, 1979.

Hilmi Yavuz, “Necip Fazıl, Namık Kemal Hakkında Ne Düşünüyordu?”, *Zaman Gazetesi*. 2006

Necip Fazıl Kısakürek, *Benim Gözümde Menderes*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2002.

Necip Fazıl Kısakürek, *Hazret-i Ali*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1998.

Necip Fazıl Kısakürek, *Namık Kemal*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2000.

Necip Fazıl Kısakürek, *Ulu Hakan İkinci Abdülhamîd Han*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1998.

Necip Fazıl Kısakürek, *Vatan Dostu Sultan Vahidüddin*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2012.

Murat Kaciroğlu

Nurullah etin, *Nesir Türleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Orhan Okya “ağdaş Bir Siyer Denemesi”, *Yedi İklim Necip Fazıl Özel Sayısı*, S. 182. 2005.

Sacide Akçıl, *Stefan Zweig'in Biyografileri Aracılığıyla Avrupa Aydınlanmasının Birey İnsanı*, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

Salâh Birsell, “Dünyanın En Büyük Seyirleri”, *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15. 1984.

Teoman Aktürel, “Yaşamöyküsü ya da Yapıt İle Yaşam Arasındaki Karmaşık İlişkiler”, *Milliyet Sanat Dergisi*, Yeni Dizi 88/15, İstanbul 1984.

Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütun Yayınları, İstanbul 2011.

56